

Afganistan'daki Türk Yatırımlarının Korunması

Afganistan'da yaşanan gelişmeler gündemde önemli yer işgal etmektedir. Ülkede yaşanan güç değişimi tüm dünyaca yakından takip edilmektedir. Başkentin düşmesi ile artık ülkede yeni bir hükümet ve rejimden söz edilebilecektir.

Afganistan, onlarca yıldır sürekli silahlı çatışmalar, dış müdahaleler ve terör olayları ile yıpranmış ve ekonomik olarak dış yardımlara bağımlı vaziyettedir. Bu haliyle dahi Türkiye ve Türk yatırımcısı açısından hem tarihi hem de stratejik önemi haiz bir ülkedir. DEİK rakamlarına göre Türkiye ile Afganistan arasındaki ticaret hacmi 2020 yılında 200 Milyon US\$ civarında gerçekleşmiştir ve önceki yıllara bakıldığında artış trendi göstermektedir.

Türkiye, Afganistan'daki istikrarsız durumun önlenmesi için aktif siyasi rol almıştır. Bunun bir yönü de ülkenin altyapı imkanlarının oluşturulması ve üretim yapılabilmesinin sağlanması için Afganistan'a yatırım yapacak olan Türk yatırımcıların korunması için 10 Haziran 2004 tarihinde imzalanan *Türkiye Cumhuriyeti ve Afganistan İslami Geçiş Devleti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma*'dır (Kısaca "YKTK" denilecektir). Türk yatırımcılarının, inşaat, alt yapı, sanayi başta olmak üzere Afganistan'a yapmış oldukları ve YKTK'nın kapsamına giren birçok yatırımı bulunmaktadır.

Türk yatırımcılar tarafından Afganistan'a yapılan (a) hisse edinimi veya şirketlere iştirakin diğer şekilleri, (b) yeniden yatırımda kullanılan gelirler, para alacakları veya bir yatırımla ilgili malî değeri olan diğer haklar; (c) mülkün ülkesinde bulunduğu Tarafın kanunlarına ve mevzuatına uygun olarak tanımlanmış taşınır ve taşınmaz mallar, aynı zamanda ipotek, haciz, rehin ve diğer benzeri hakları; (d) patentler, sınaî tasarımlar, teknik prosesler gibi sınaî ve fikrî mülkiyet hakları yanında ticarî markalar, peştemaliye ve know-how ve diğer benzer haklar; (e) doğal kaynaklarla ilgili olarak verilmiş imtiyazlarını da kapsayacak şekilde, kanunla veya sözleşmeyle sağlanan iş imtiyazları YKTK kapsamında korunmaktadır.

YKTK uyarınca Afganistan, yukarıdaki paragraf kapsamındaki yatırımları bakımından Türk yatırımcısının "*savaş, ayaklanma, iç karışıklıklar ve benzeri olaylar*" nedeniyle uğradığı zararı tazmin etmeyi taahhüt etmiştir. Kanaatimizce güç değişimi esnasında yaşanan olaylar bu kapsama girmektedir. Yine de YKTK "en çok gözetilen ulus" kaydı da içermektedir ve Afganistan'ın diğer ülkelerle yaptığı yatırımların korunması anlaşmalarında yer alan ve Türk yatırımcısına sağlanandan daha iyi koruma kapsamını ve yöntemi sağlayan anlaşma hükümlerinden de yararlanılabilecektir.

Türk yatırımcısı bu kapsamda eğer bir zarar uğradıysa bunun için ilk olarak Afganistan'dan zararının tazminini talep edecek, 6 ay içerisinde sonuç alamaması halinde ise sözleşmede sayılı tahkim yollarından birini başvurarak zararının tazminini talep edebilecektir. YKYK tahkim için (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi uyarınca kurulmuş olan ICSID'e, (b) UNCITRAL tahkime, (c) İstanbul Ticaret Odası'nın tahkim merkezine veya (d) Afgan Ticaret Odası tahkim komisyonuna başvurabilecektir. Kanaatimizce mevcut durumda Afgan Ticaret Odası tahkimi dışındaki üç seçenek akla yatkındır. Hangisinin maliyetler, süre ve icra imkanları açısından daha verimli olacağı ihtilaf özelinde değerlendirilmelidir.

Av. Dr. Nazım Can IŞIKTAÇ

Işıktaç Atabay Hukuk Bürosu